Szekundér ágazatok helyzete Románia Északnyugat Statisztikai Régiójában

SZABÓ ÁRPÁD

1. Termelési és vállalati szerkezet, tulajdonviszonyok

„Az Északnyugat Statisztikai Régió iparának egyik legkülönlegesebb jellemzője, hogy itt megtalálható szinte az összes iparág." – kezdődik a Regionális Fejlesztési Ügynökség honlapján a régió bemutatója. [ADRNV, 2006a]

Amint az alábbi táblázatból is kitűnik, országos szinten a GDP 34%-át adta az ipar és az építőipar, ezzel szemben az Északnyugat régióban ezen ágazatok csak 31,5%-ban járultak hozzá a régió GDP-jéhez. 2002-ben a régió adta a nemzeti GDP 11,9%-át. Az egy főre jutó GDP az országos szintnek csak 94%-át érte el. (A régióban található Kolozs megye viszont országosan a 4. helyen áll az egy főre jutó GDP tekintetében. [ADRNV, 2006a])

A régió GDP-je 2002-ben

ROMÁNIA	Milliárd ROL folyó árakon	Bruttó hozzáadott értékhez viszonyítva	GDP-hez viszonyítva
Ipar	426 098,2	31,42%	28,13%
Építőipar	87 888,8	6,48%	5,80%
Ipar és építőipar összesen	**513 987,0**	**37,90%**	**33,93%**
Mezőgazdaság	173 076,0	12,76%	11,43%
Szolgáltatások	685 938,7	50,58%	45,28%
Bruttó hozzáadott érték	**1 356 191,7**		
Össz regionális GDP	**1 514 750,9**		
GDP/fő (ROL)	**69 500 586**		
ÉSZAKNYUGAT RÉGIÓ			
Ipar	48 339,4	29,86%	26,83%
Építőipar	8382,2	5,18%	4,65%
Ipar és építőipar összesen	**56 721,6**	**35,04%**	**31,48%**
Mezőgazdaság	26 363,9	16,28%	14,63%
Szolgáltatások	80 819,1	49,92%	44,85%
Bruttó hozzáadott érték	**161 897,9**		
Össz regionális GDP	**180 186,4**	**A régió az országban**	**11,90%**
GDP/fő (ROL)	**65 381 319**		**94,07%**

Forrás: Saját számítások a Nemzeti Statisztikai Intézet, www.insse.ro adatai alapján

A statisztikai adatok régiószintű vizsgálata viszont csalóka lehet, hiszen a régió megyéi között nagyon nagy különbségek léteznek. A régió megyéinek gazdasági fejlettségét és ágazati struktúráját meghatározzák mind a domborzati és talajviszonyok, illetve az altalajkincsekkel való ellátottság, mind pedig az elhelyezkedés és a humán erőforrás fejlettsége és képzettsége.

Bihar és Szatmár megyék az Európai Unióval (Magyarországgal) határosak és könnyen csatlakoztathatók a magyar szállítási infrastruktúrára. Kolozsvár, Kolozs megye központja, hagyományosan Erdély fővárosa és regionális gazdasági és szellemi központ szerepét töltötte és tölti be évszázadok óta. A Babeş-Bolyai Tudományegyetem mellett több magánegyetem is biztosítja a megye országos átlagnál magasabb ellátottságát magas képzettségű munkaerővel.

A régióban foglalkoztatott összmunkaerő 2003-ban az országban összesen foglalkoztatottak 12,7%-át adta. Országos szinten az alkalmazottak 41,5%-a dolgozott a feldolgozó- és építőiparban. Ez az arány az Északnyugat régióban magasabb volt, szinte 44%.

A nemzetgazdaságban alkalmazottak létszáma (fő)

Évek	Nemzetgazdaság összes	Feldolgozóipar		Építőipar		Feldolgozó- + építőipar	
Románia		Létszám	Arány	Létszám	Arány	Létszám	Arány
1991	7 573 777	3 212 755	42,42%	486 405	6,42%	3 699 160	48,84%
1995	6 160 442	2 191 687	35,58%	442 829	7,19%	2 634 516	42,77%
2000	4 623 026	1 559 741	33,74%	316 162	6,84%	1 875 903	40,58%
2001	4 618 988	1 589 962	34,42%	308 999	6,69%	1 898 961	41,11%
2002	4 567 820	1 593 392	34,88%	300 572	6,58%	1 893 964	41,46%
2003	4 590 876	1 581 504	34,45%	325 406	7,09%	1 906 910	41,54%
Északnyugat régió							
1991	932 817	401 264	43,02%	46 037	4,94%	447 301	47,95%
1995	735 416	274 105	37,27%	42 691	5,81%	316 796	43,08%
2000	575 702	210 681	36,60%	35 555	6,18%	246 236	42,77%
2001	589 989	222 611	37,73%	35 866	6,08%	258 477	43,81%
2002	577 222	222 731	38,59%	31 011	5,37%	253 742	43,96%
2003	581 512	221 783	38,14%	33 933	5,84%	255 716	43,97%
A régió az országhoz viszonyítva							
2003	12,67	14,02		10,43		13,41%	

Forrás: Saját számítások a Nemzeti Statisztikai Intézet, www.insse.ro adatai alapján

Máramaros megye a bányászat és az azt támogató gépgyártás hanyatlása miatt gondokkal küzd. Szilágy megye pedig országos szinten utolsó helyen van a bejegyezett és működő vállalkozások száma alapján.

A hanyatló ágazatokkal együtt járó gondok enyhítésére a kormányzat hátrányos helyzetű zónákat (zone defavorizate) jelölt ki az ország összes megyéjében. Az ilyen településeken beruházó és munkahelyeket teremtő vállalatok jelentős adókedvezményekben és támogatásban részesülnek.

Az Északnyugat régióban ilyenek a Stei-Nucet zóna, Borod-Suncuius-Dobresti-Vadu Crisului zóna, Popesti-Derna-Élesd zóna, Ip zóna, Hida-Surduc-Zsibó-Balan zóna, Sarmaság-Chiejd-Bobota zóna, Nagybánya zóna, Borsabánya-Visó zóna, Radnabánya zóna). [http://www.nord-vest.ro/regiunea.html] Ezeken a településeken az említett intézkedések hatására nőtt a bejegyzett cégek száma, sok visszaélés történt, és az adókedvezményeket kihasználni próbáló fantomcégek is alakultak. A régió ipara a következő termékeket állította elő:

A főbb ipari termékek előállítása

Évek	Szövet (ezer m²))	Lábbeli (ezer pár)	Faanyag (m³)	Papír (tonna)	Motorolajok (tonna)	Pakura, visszanyert-tel együtt (tonna)	Cement (tonna)
Románia							
1990	738 403	87 977	2 931 670	427 089	6 425 584[1]	8 125 988	9 468 306
1995	247 677	37 222	1 635 587	332 115	4 698 289[1]	2 984 414	6 841 852
2000	161 758	37 607	1 404 645	328 133	3 353 928	1 432 894	6 058 399
2001[2]	179 668	66 574	2 530 052	388 211	3 842 250	1 797 477	5 702 112
2002[2]	187 010	73 729	2 705 831	421 404	4 305 306	2 050 003	5 679 791
2003[2]	192 103	80 274	2 568 203	456 890	3 720 846	1 558 377	5 991 962
Északnyugat régió							
1990	88 070	18 002	387 057	41 641	47 339	166 043	1 572 000
1995	36 817	9690	245 025	46 093	50 217	149 658	721 062
2000	41 295	7545	136 470	35 079	25 879	83 807	696 190
2001[2]	46 644	18 678	339 964	36 672	14 578	87 206	731 617
2002[2]	45 154	19 781	400 973	41 274	42 638	161 952	853 019
2003[2]	37 158	21 864	394 805	48 711	34 252	131 801	857 809
A régió részesedése az országos temelésből							
1990	11,93%	20,46%	13,20%	9,75%	0,74%	2,04%	16,60%
1995	14,86%	26,03%	14,98%	13,88%	1,07%	5,01%	10,54%
2000	25,53%	20,06%	9,72%	10,69%	0,77%	5,85%	11,49%
2001[2]	25,96%	28,06%	13,44%	9,45%	0,38%	4,85%	12,83%
2002[2]	24,15%	26,83%	14,82%	9,79%	0,99%	7,90%	15,02%
2003[2]	19,34%	27,24%	15,37%	10,66%	0,92%	8,46%	14,32%

A főbb ipari termékek előállítása (folytatás)

Évek	Nyersacél (tonna)	Bútor (millió ROL)	Hús és belsőségek (tonna)	Húskészítmények (tonna)	Étolaj (tonna)	Fogyasztási tej, kivéve tejpor (hl)	Sajt (tonna)	Finomított cukor (tonna)
Románia								
1990	9 760 447	20 701,5	946 596	365 160	269 852	-	93 600	537 773
1995	6 556 912	1 045 121,8	394 014	113 764	224 095	2 892 472	38 586	266 433
2000	4 671 967	8 322 750,9	136 818	90 819	253 349	893 451	18 667	475 627
2001[2]	4 935 623	15 345 468,4	201 602	168 057	295 959	1 168 093	35 886	492 684
2002[2]	5 490 434	18 883 325,8	167 292	169 218	228 382	1 280 809	42 712	514 112
2003[2]	5 692 496	25 805 883,8	203 545	203 709	243 496	1 442 217	49 045	459 529
Északnyugat régió								
1990	378 138	4665,3	108 007	41 378	49 953	-	11 656	45 664
1995	325 593	279 201,0	35 944	16 501	30 254	567 481	8602	25 541
2000	260 513	2 694 865,0	10 781	7479	29 258	239 695	6033	72 266
2001[2]	277 294	3 995 966,8	20 764	23 393	24 327	295 235	11 756	40 081
2002[2]	244 938	4 827 376,4	23 424	22 340	18 753	379 419	11 678	81 126
2003[2]	272 594	6 697 513,4	16 667	20 958	21 348	303 550	15 989	63 794
A régió részesedése az országos temelésből								
1990	3,87%	22,54%	11,41%	11,33%	18,51%	-	12,45%	8,49%
1995	4,97%	26,71%	9,12%	14,50%	13,50%	21,89%	22,29%	9,59%
2000	5,58%	32,38%	7,88%	8,24%	11,55%	26,83%	32,32%	15,19%
2001[2]	5,62%	26,04%	10,30%	13,92%	8,22%	25,27%	32,76%	8,14%
2002[2]	4,46%	25,56%	14,00%	13,20%	8,21%	29,62%	27,34%	15,78%
2003[2]	4,79%	27,00%	8,19%	10,29%	8,77%	21,05%	32,60%	13,88%

1) Motorolajok az aromás termékekkel együtt.

2) 2001-től kezdve a PRODROM statisztikai felmérése alapján, amely a 20 alkalmazottnál többet foglalkoztató vállalatokat vizsgálja.

Forrás: Nemzeti Statisztikai Intézet, www.insse.ro – Statistici Regionale

A vállalatok számát és méretét vizsgálva kitűnik, hogy 2003-ban az országban bejegyzett összes vállalat 14%-a működött az Északnyugat régióban. A vállalatok 86%-a a régióban 10-nél kevesebb alkalmazottat foglalkoztató mikrovállalat. A mikro- és kisvállalatok aránya együtt szinte eléri az összes vállalat 97%-át. A nagyvállalatok aránya 0,6% alatt van.

Gazdaságilag aktív vállalkozások mérete és száma

	Össze-sen	Méret, alkalmazottak száma alapján				Összesen		Méret, alkalmazottak száma alapján			
		0–9	10–49	50–249	250 és több			0–9	10–49	50–249	250 és több
	Románia					Északnyugat régió					
	1998										
Összesen	**323 790**	**289 035**	**25 009**	**6 911**	**2 835**	**43 793**	13,53%	**38 880**	**3611**	**928**	**374**
Kitermelőipar	1484	141	138	80	145	89	6,00%	26	21	16	26
Feldolgozóipar	39 904	28 368	7378	2674	1484	6893	17,27%	5041	1213	425	214
Energiaszektor	437	38	47	147	205	56	12,81%	5	3	22	26
Építőipar	11 004	6888	2567	1249	300	1759	15,99%	1217	368	140	34
	2000										
Összesen	**313 508**	**273 836**	**29 516**	**7725**	**2431**	**42 515**	13,56%	**36 884**	**4292**	**1019**	**320**
Kitermelőipar	547	174	144	99	130	107	19,56%	40	27	19	21
Feldolgozóipar	42 581	29 038	8833	3420	1290	7456	17,51%	5185	1 534	539	198
Energiaszektor	480	66	71	147	196	66	13,75%	12	9	22	23
Építőipar	12 464	8087	2898	1242	237	1 930	15,48%	1373	403	133	21
	2001										
Összesen	**317 555**	**275 410**	**31 573**	**8 166**	**2406**	**42 901**	13,51%	**36 931**	**4574**	**1064**	**332**
Kitermelőipar	550	192	148	82	128	109	19,82%	41	32	15	21
Feldolgozóipar	43 839	29 536	9230	3782	1291	7701	17,57%	5297	1598	597	209
Energiaszektor	465	72	81	143	169	59	12,69%	9	7	23	20
Építőipar	14 796	10 087	3189	1286	234	2182	14,75%	1609	437	113	23
	2002										
Összesen	**322 188**	**278 879**	**32 281**	**8656**	**2372**	**44 039**	13,67%	**37 948**	**4664**	**1116**	**311**
Kitermelőipar	604	226	167	93	118	123	20,36%	54	34	17	18
Feldolgozóipar	47 582	32 428	9755	4140	1259	7998	16,81%	5499	1673	631	195
Energiaszektor	532	78	92	161	201	65	12,22%	9	10	24	22
Építőipar	17 057	12 180	3389	1282	206	2406	14,11%	1838	418	129	21
	2003										
Összesen	**359 399**	**310 733**	**37 015**	**9323**	**2328**	**50 340**	14,01%	**43 590**	**5228**	**1230**	**292**
Kitermelőipar	754	385	192	93	84	133	17,64%	78	36	11	8
Feldolgozó ipar	52 521	36 330	10 533	4383	1275	8776	16,71%	6094	1799	693	190
Energia szektor	727	169	156	203	199	79	10,87%	14	14	31	20
Építőipar	21 352	16 037	3724	1409	182	3144	14,72%	2523	460	147	14
Arány a régión belül 2003-ban											
	Összesen					**50 340**		86,59%	10,39%	2,44%	0,58%
	Kitermelőipar					133		58,65%	27,07%	8,27%	6,02%
	Feldolgozóipar					8776		69,44%	20,50%	7,90%	2,16%
	Energiaszektor					79		17,72%	17,72%	39,24%	25,32%
	Építőipar					3144		80,25%	14,63%	4,68%	0,45%

Forrás: Saját számítások a Nemzeti Statisztikai Intézet, www.insse.ro adatai alapján

Az ágazati teljesítmény a régióban a következőképpen alakult az országgal összehasonlítva:

A vállalatok forgalma a különböző ágazatokban

Évek	Ágazatok	Forgalom (mrd ROL folyó árakon)	Bruttó beruházások (mrd ROL folyó árakon)	Alkalmazottak száma	Forgalom (mrd ROL folyó árakon)	Bruttó beruházások (mrd ROL folyó árakon)	Alkalmazottak száma	Forgalom	Bruttó beruházások	Alkalmazottak
		Románia			Északnyugat régió			A régió részesedése az országosból		
1998	**Összesen**	**594 788**	**140 610**	**4 717 435**	**62 346**	**12 472**	**592 370**	10,48%	8,87%	12,56%
	Kitermelőipar	14 602	7 089	172 818	1036	387	22 429	7,09%	5,46%	12,98%
	Feldolgozóipar	203 634	38 629	2 117 340	24 672	5573	287 619	12,12%	14,43%	13,58%
	Energiaszektor	36 847	44 264	201 769	3020	3474	20 829	8,20%	7,85%	10,32%
	Építőipar	35 440	7630	441 040	3621	331	50 461	10,22%	4,34%	11,44%
2000	**Összesen**	**1 396 148**	**265 390**	**4 118 731**	**136 687**	**12 863**	**505 565**	9,79%	4,85%	12,27%
	Kitermelőipar	31 905	12 313	147 659	2812	669	18 586	8,81%	5,43%	12,59%
	Feldolgozóipar	433 911	62 867	1 821 404	47 799	5199	248 829	11,02%	8,27%	13,66%
	Energiaszektor	96 727	97 983	191 449	7678	2131	20 248	7,94%	2,17%	10,58%
	Építőipar	78 747	12 982	383 132	8366	422	44 075	10,62%	3,25%	11,50%
2001	**Összesen**	**2 023 021**	**393 414**	**4 050 421**	**208 259**	**35 374**	**515 652**	10,29%	8,99%	12,73%
	Kitermelőipar	46 274	24 166	145 930	3410	837	18 691	7,37%	3,46%	12,81%
	Feldolgozóipar	632 026	95 374	1 808 991	76 980	10 567	254 317	12,18%	11,08%	14,06%
	Energiaszektor	141 873	113 245	184 097	12 373	13 491	21 155	8,72%	11,91%	11,49%
	Építőipar	122 300	17 557	372 482	13 337	1824	40 274	10,91%	10,39%	10,81%
2002	**Összesen**	**2 668 848**	**411 790**	**3 957 141**	**274 800**	**38 526**	**499 927**	10,30%	9,36%	12,63%
	Kitermelőipar	60 166	19 054	140 233	4332	681	17 016	7,20%	3,57%	12,13%
	Feldolgozóipar	847 187	104 894	1 781 655	97 180	12 889	248 160	11,47%	12,29%	13,93%
	Energiaszektor	217 520	81 578	167 537	13 537	8303	17 122	6,22%	10,18%	10,22%
	Építőipar	160 256	45 042	352 605	15 830	2242	37 893	9,88%	4,98%	10,75%
2003	**Összesen**	**3 462 035**	**423 329**	**4 014 666**	**357 302**	**42 649**	**507 222**			
	Kitermelőipar	63 828	18 126	132 867	4388	947	14 574			
	Feldolgozóipar	1 072 371	133 054	1 738 799	126 964	18 374	246 394			
	Energiaszektor	266 995	46 634	159 813	17 622	2609	17 001			
	Építőipar	211 293	31 858	361 371	19 263	3696	38 089			
Az ágazat részesedése az összesből 2003-ban										
	Kitermelőipar	30,98%	31,43%	43,31%	35,53%	43,08%	48,58%			
	Építőipar	6,10%	7,53%	9,00%	5,39%	8,67%	7,51%			

Forrás: Saját számítások a Nemzeti Statisztikai Intézet, www.insse.ro adatai alapján

A Régiófejlesztési Ügynökség a régió fejlesztési stratégiájának kidolgozásakor elvégzett egy ágazati elemzést. [ADRNV, 2006b]

Az elemzés két mutatócsoport alapján készült:

a) arány- (hatás-) mutatók

– az ágazat helye a régióban alkalmazott munkaerő aránya szerint;

– az ágazat helye a régió exportjából való részesedés alapján;

b) dinamika-mutatók

– az alkalmazottak számának alakulása az ágazatban 2000–2001 között;

– a beruházások alakulása az ágazatban 2000–2001 között;

A felmérés eredményeit az általunk vizsgált ágazatokban az alábbi táblázat mutatja:

Ágazat	A régió exportjából részesedett 2001-ben	A régió összes foglalkoztatottjából 2001	A foglalkoztatás alakulása 2001–2000	A beruházások alakulása 2001–2000
Készruhagyártás	21,03%	8,26%	-10,97%	13,50%
Építkezések		7,55%	-8,62%	213,75%
Bőr- és cipőgyártás	20,58%	5,85%	+30,33%	1,23%
Bútorgyártás	9,95%	5,36%	+17,62%	47,20%
Élelmiszer- és italgyártás	0,46%	4,71%	-15,70%	35,25%
Nemfémek feldolgozóipara	1,68%	3,90%	-0,05%	408,62%
Gépgyártás	0,66%	3,27%	-8,17%	53,99%
Textilipar	12,16%	3,25%	+20,71%	47,09%
Fafeldolgozás (kivétel bútorok)	3,92%	2,63%	+1,56%	5,98%
Kohászat	11,41%	2,54%	+3,05%-	52,19%
Fémszerkezetek építése	3,86%	1,77%	4,89%	-18,11%
Gumi- és műanyag termékek gyártása	0,36%	1,19%	-5,83%	4,19%
Villamos gépek és műszerek gyártása	3,19%	1,16%	14,72%	-40,63%

Forrás: Comitetul Regional pentru Plan – Regiunea de Dezvoltare Nord-Vest – Planul de dezvoltare 2006.

Az elemzett mutatók alapján a régió tevékenységeit 7 fontossági csoportba sorolták (a regionális fejlesztési ügynökség nem rangsorolta a csoportokat semmilyen kritérium szerint, az alábbiakban az ő felsorolásuk olvasható [ADRNV, 2006b]):

– Fontosság 1: magas foglalkoztatottság, magas export és fejlett bérmunka (lohn) rendszer,

– Fontosság 2: átszervezendő ágazat magas exportpotenciállal,

– Fontosság 3: társadalmi és gazdasági szempontból nagy veszélyt jelenthet a hanyatlás,

– Fontosság 4: alacsony foglalkoztatottság, gyenge exportlehetőségek, de tőkét, beruházásokat tud vonzani,

– Fontosság 5: a régió gazdasági fejlődésének hátterét és infrastruktúráját biztosíthatják,

– Fontosság 6: nagy beruházásokra várnak, amelyek segítségével nőhet az export versenyképessége és a foglalkoztatás,

– Fontosság 7: nagy foglalkoztatottság, alacsony exportlehetőségek,

– Fontosság 8: hanyatlanak.

A régió fejlesztésén munkálkodó ügynökség munkatársai megállapították, hogy pillanatnyilag az olcsó munkaerőre alapuló bérmunkában (lohn) dolgozó cégek sok külföldi tőkét vonzottak a régióba, sok alkalmazottat foglalkoztatnak és nagy arányban részesülnek a régió exportjaiból, de az EU-csatlakozás közeledtével és a munkaerő drágulásával már elkezdődött a visszafejlődési folyamat.

Ezek a vállalatok általában a textiliparban és a cipőgyártásban tevékenykednek. Számukra saját márkák bevezetését és a külföldi piacok közvetlen meghódítását javasolja az ügynökség.

Az elektronikai iparban és a gépgyártásban történtek beruházások, főleg Kolozs és Szatmár megyékben. Ezeknek továbbfejlesztését és megerősítését javasolja az ügynökség.

Az építőipar pillanatnyilag nagyon gyorsan fejlődik, mind az üzemcsarnokok, mind az irodaházak és a magánházak építése gyorsan növekszik, főleg Bihar és Kolozs megyékben. [ADRNV, 2006b]

Irodalomjegyzék

Agenția de Dezvoltare Regională Nord–Vest (az Északnyugat Régió Fejlesztési Ügynöksége) [ADRNV] honlapja – www.nord-vest.ro

ADRNV 2000 – Planul de dezvoltare a regiunii 2000

ADRNV 2006a – Prezentarea Regiunii

ADRNV 2006b – Planul de dezvoltare a regiunii 2006

Camera pentru Comerț și Industrie a României (Románia Gazdasági és Iparkamarája) [CCIR] honlapja – www.ccir.ro, valamint Beszterce-Naszód, Bihar, Kolozs, Máramaros, Szatmár és Szilágy megyei kamaráinak adatai és honlapjai (www.ccicj.ro, www.ccimm.ro, www.cciasm.ro stb.)

Institutul Național pentru Statistică (Nemzeti Statisztikai Hivatal) [INS] – honlapja www.insse.ro, valamint Beszterce-Naszód, Bihar, Kolozs, Máramaros, Szatmár és Szilágy megyei kirendeltségeinek adatai és honlapjai (www.ccicj.ro, www.ccimm.ro, www.cciasm.ro stb.)

Beszterce-Naszód, Bihar, Kolozs, Máramaros, Szatmár és Szilágy megyei önkormányzatok és köztársasági megbízotti hivatalok (prefektúrák) adatai és honlapjai